

Plan
Policy
Handlingsplan
Riktlinje

Uppdaterad 2021-08-30

Missbruk och beroende

Fastställt av: Lärande- och arbetsnämnden

Fastställt datum: 2021-09-13

Dokumentet gäller till och med: Tills vidare

Dokumentet gäller för: Lärande- och arbetsnämnden

Dokumentansvarig: Förvaltningschef

Diarienummer: LAN 2021:86

Vision och budget med strategisk plan Vision: *"Forshaga barnkommun. I våra barn finns framtiden och vi bygger ett samhälle för nuvarande och kommande generationer. Genom hållbara, långsiktiga och ansvarstagande lösningar får vi en attraktiv och trygg kommun även i framtiden."*

Kommunfullmäktiges budget med strategisk plan är kommunens viktigaste övergripande styrdokument. I budgeten återfinns också vår vision, det önskvärda framtida tillståndet för kommunen och kvalitets- och styrmodellen som övergripande beskriver hur den kommunala verksamheten ska styras, följas upp och utvärderas. Strategisk plan innehåller kommunens övergripande mål, värdegrund och tre hållbarhetsstrategier.

Plan anger inriktning och konkreta mål i en fråga av större vikt. Den är vägledande för beslut och styrning. Planen tar inte ställning till utförande eller metod. Har en begränsad giltighetstid och ska följas upp. Exempel på plan kan vara Bostadsförsörjningsplan. Beslutas av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller nämnd.

Policy är ett kortfattat dokument på en övergripande nivå om specifika, strategiskt viktiga områden. Den är vägledande för beslut och styrning. Policy tar inte ställning till utförande eller metod. En policy är vanligtvis långvarig, och gäller tills vidare. En policy bör konkretiseras i andra styrdokument, oftast i riktlinjer. Exempel på policy kan vara Upphandlingspolicy och Kommunikationspolicy. Beslutas av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller nämnd.

Handlingsplan är en sammanställning av aktiviteter som tillsammans ska leda till att uppnå mål. Den visar konkret vad som ska göras inom ett visst område, vem/vilka som ansvarar för uppgiften, ekonomiska konsekvenser samt när det ska vara klart alternativt när det ska följas upp. Omsätter ofta inriktningen i planen till konkreta åtgärder. Exempel på handlingsplan kan vara Handlingsplan för nybyggnation av flerfamiljshus på Åsmyren. Beslutas av kommunchef, förvaltningschef eller ledningsgruppen.

Riktlinjer är den mest konkreta formen av styrdokument. Ett dokument som innehåller en anvisning eller rekommendation för hur exempelvis en policy ska uppnås. Riktlinjer avser främst frågor rörande ren verkställighet. Riktlinjer kan betraktas som en slags handbok som ska ange ramarna för vårt handlingsutrymme i en viss fråga. Gäller tillsvidare vilket innebär att gamla riktlinjer måste upphävas när de blir inaktuella. Exempel på riktlinjer kan vara Riktlinjer för användande av sociala medier. Beslutas av kommunchef, förvaltningschef eller ledningsgruppen.

Förkortningar

ANDTS	Alkohol narkotika droger tobak spel
IFO	Individ och familjeomsorg
LVM	Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
SFB	Socialförsäkringsbalk (2010:110)
SMADIT	Samverkan mot alkohol och droger i trafiken
SoF	Socialtjänstförordning (2001:937)
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling
SU	Socialnämndens särskilda utskott

Målsättning och inriktning

I vårt arbete med personer med missbruk- och beroendeproblematik:

- Har den enskilde eget ansvar för sin situation och stötts i att leva självständigt
- Är den enskilde delaktig i sin planering som sker både på kort- och lång sikt.
- Utgår stöd och behandling från individens behov.
- Är vi tillgängliga och effektiva och det vi gör sker utifrån bästa tillgängliga kunskap på ett systematiskt, säkert och strukturerat sätt.
- Ser vi helheten kring den enskildes situation och samverkar.

Syfte

Riktlinjerna ska tillsammans med rättskällor, nationella riktlinjer och vägledande domar vara en vägvisare och ett stöd i nämndens arbete mot missbruk och beroende.

Definitioner

Missbruk

Med missbruk avses en återkommande eller varaktig konsumtion av alkohol, narkotika, tabletter eller andra beroendeframkallande medel som leder till negativa sociala och medicinska konsekvenser för den enskilde. Allt icke-medicinskt bruk av narkotika är enligt gällande lagstiftning att betrakta som missbruk. Socialtjänstlagen avgränsar begreppet till missbruk av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel samt missbruk av spel om pengar.

Beroende

Viktiga kännetecken för beroende är att den enskilde tappar kontrollen över sin konsumtion, får en ökad tolerans och abstinensbesvär. Spelberoende kännetecknas även av jakten att vinna tillbaka pengar och därmed att ställa saker tillrätta.

Riskbruk

Riskbruk innebär att den enskilde dricker så mycket alkohol att det kan öka riskerna för fysiska, psykiska och sociala problem. Ett riskbruk bedöms utifrån konsumtion under en vecka, per tillfälle, utifrån kön, samt i samband med medicinering, graviditet med mera.

Lagstiftning

Kommunens ansvar för vuxna med missbruk och beroendeproblematik regleras i SoL och LVM. Unga i åldrarna 18 till 20 år som har missbruksproblem kan bli föremål för insatser enligt SoL, LVU eller LVM. Insatser enligt LVU kan pågå fram tills den unge fyller 21 år. LVU ska, om den är tillämplig, användas före LVM.

Barnperspektiv

I ärenden som rör barn har barn rätt till information, att komma till tals samt rätt till delaktighet och inflytande utifrån ålder och mognad. Se vidare under samverkan.

Samverkan

Enligt Socialstyrelsens termbank definieras samverkan som "övergripande gemensamt handlande på organisatoriskt plan för ett visst syfte". En annan definition är att "någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra".

Samverkan kring personer med missbruk eller beroendeproblematik är en nyckelfaktor för att han eller hon får den hjälp och stöd som behövs. Samverkan förutsätter en samtyckande och delaktig part.

Personal ansvarar för samverkan med och kring individer. Chefer och arbetsledning ansvarar för att identifiera behovet av och skapa organisatoriska strukturer och förutsättningar för samverkan.

Externt

För att kunna möjliggöra en helhetssyn behöver socialtjänsten samverka med andra myndigheter, organisationer och vårdgivare. Viktiga externa samverkansparter är bland annat regionens beroende-, primär-, öppen- och slutenvård, polisen samt kriminalvården.

Ansvarsfördelning och samverkansformer finns beskrivna i länsöverenskommelser på lokal och regional nivå. Länsöverenskommelserna finns på Värmlands läns vårdförbunds hemsida.

ANDTS-strategin för länet finns på Länsstyrelsens hemsida och innehåller bland annat SMADIT-arbetet.

I den externa samverkan ingår också yttranden i körkortsärenden eller andra ärenden.

Internt

Samverkan behöver också ske internt inom socialtjänstens verksamheter och inom kommunen.

Forshaga kommuns ansvar över socialtjänsten är fördelat över flera nämnder och förvaltningar. Lärande- och arbetsnämnden ansvarar för individ- och familjeomsorgen. Vård- och omsorgsnämnden ansvarar för äldre- och funktionshinderomsorgen. Missbruk kan förekomma oavsett ålder, därför behöver förvaltningarna samverka och samordna insatser.

Inom individ- och familjeomsorgen är ansvaret för olika uppgifter fördelade på olika funktioner. Barns situation behöver uppmärksammas i en familj där det förekommer missbruk eller beroende och insatser ska samordnas så de inte motverkar varandra. Detta kallas för ett familjeorienterat arbetssätt.

Samordnad individuell plan (SIP)

När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med landstinget upprätta en individuell plan. En SIP kan vara aktuell när det gäller att samordna/samplanera insatser.

Förebyggande arbete

Socialnämndens förebyggande arbete sker på flera nivåer. Dels ska socialnämnden aktivt delta i samhällsplaneringen och verka för ett långsiktigt strukturellt förebyggande arbete, dels förebygga på allmän nivå med men även på individnivå genom att handlägga ärenden skyndsamt och ge insatser inom rimlig tid.

Ansvaret är idag fördelat på familjecentralen, ungdomsmottagningen, öppenvårdsmottagningen samt socialkontoret.

Strukturinriktade insatser

Socialtjänsten informerar både om skadeverkningarna av missbruk och beroende och om socialnämndens arbete för att motverka skadeverkningarna och stödet som erbjuds. Information ges på olika sätt, i olika kanaler och är tillgängligt för samtliga medborgare.

Allmänt inriktade insatser

Ges som en service utan föregående biståndsprövning. Det är en kortvarig insats som är lika för alla och rör rådgivning, motivationsarbete eller information. Personer som deltar i dessa aktiviteter är i stort sett anonyma. Vid behov av personligt anpassat stöd ska den enskilde ansöka om stöd hos myndighetens handläggare.

Tidig upptäckt och tidiga insatser

I arbetet mot missbruk och beroende är det viktigt att agera snabbt och särskilt när den enskildes motivation är stark. Bedömningsinstrumenten AUDIT, DUDIT och NODS kan användas av personal för att upptäcka spelproblem, alkohol- eller drogbruk. Samverkan är en nyckelfaktor för tidig upptäckt och tidiga insatser, se separat kapitel.

Om handläggning, insatser och uppföljning

Vad den enskilde vill uppnå ska vara vägledande vid frivilligt arbete och den enskilde och personal ska tillsammans sätta realistiska, mätbara och uppnåbara mål. Beslut om bistånd till olika former av vård och behandling ska föregås av en utredning som belyser den enskildes problematik, hans eller hennes situation, tidigare erfarenheter, egna lösningsförsök samt tidigare eller pågående stöd. Handläggningen av ärenden ska ske tillsammans med den enskilde och i samverkan med hans eller hennes nätverk om han eller hon samtycker till det.

I arbetet ska evidensbaserade metoder användas. Personalens samtal med den enskilde ska genomsyras av MI-andan och i kartläggningar av behovet ska lämpliga systematiska bedömningsmetoder användas, bland annat ASI.

Valet av insats ska utgå från den enskildes problematik samt prövningen av förutsättningarna för olika insatser bland annat den enskildes motivation. Det ska upprättas en planering och sättas mål för arbetet på kort och lång sikt. Beslutet om bistånd tidsbegränsas utifrån bedömningen av behovets varaktighet.

Beslutade insatser ska följas upp i god tid inför att ett bistånd löper ut och vid uppföljningen ska ASI-uppföljning användas.

Insatser

Enligt 3 kap. 3 § SoL ska insatserna vara av god kvalitet.

Stöd ska i första hand erbjudas under öppna former och i närhet till den egna hemmiljön. Metoder som används i arbetet ska vara evidensbaserade och överensstämna med de som rekommenderas i de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård. Insatser ges endast efter beslut om bistånd.

Öppenvård

Stöd i öppna former är flexibla och kan kombineras på olika sätt för att nå bästa resultat. De kan också behövas samordnas med insatser som ges av andra aktörer (se samverkan). Vid beslut om bistånd till öppenvård är det av mycket stor betydelse att den enskilde har ett ordnat boende. Ett viktigt led i rehabiliteringen är att stärka den enskildes nätverk och fritidssituation med en meningsfull fritid.

Motiverande samtal är en insats som syftar till att öka den enskildes motivation till beteendeförändring.

Strukturerad öppenvårdsbehandling avser individuell, målinriktad och tidsbegränsad dagvård. Den enskilde ska vara inskriven i verksamheten. Insatserna kan även avse arbete och utbildning.

Boendestöd syftar till att ge den enskilde stöd i vardagen kring boendet och ge stöd i att planera, genomföra och vara delaktig i vardagssysslor och aktiviteter.

Anhörigstöd kan ges till anhöriga i personens nätverk eller familj. Anhörigstöd kan vara direkt eller indirekt stöd för den enskilde så väl som de anhöriga.

Placering

Bistånd till placering kan beviljas till vuxna med behov av vård och behandling för olika former av missbruk eller beroende.

Innan placering av vuxna görs ska möjligheterna till vård och behandling i öppenvård ha utretts och prövats, alternativt bedömts som inte tillräckliga i det individuella ärendet. En placering ska vara planerad, den enskilde ska vara väl motiverad för vistelsen samt ha insikt om sin problematik. Om placeringar tidigare påbörjats och/eller genomförts av den enskilde med avbrott eller utan önskvärt och planerat resultat bör förutsättningarna för beslut om placering prövas extra noggrant. Tidigare erfarenheter och resultat av placering ska noga värderas tillsammans med den enskilde innan en liknande behandling planeras igen. I de fall det handlar om att bryta ett akut missbruk kan en kortare tids placering beviljas.

I första hand ska de behandlingshem som ingår i de upphandlade ramavtalen om behandlingshem användas. Endast då dessa inte svarar mot konstaterat vårdbehov upphandlas annan plats vid annan. Placeringar som sker inom ramavtalet för upphandlade behandlingshem ska utvärderas.

En placering kan avslutas med öppenvård, så kallad utslussnings- eller eftervård.

Övrigt

Egenavgift vid placering på institution/i familjehem

Kommunen får enligt kap 8 § 1 SoL ta ut ersättning för uppehälle av den som p.g.a. sitt missbruk m.m. får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem oavsett vården sker med stöd av SoL eller som tvångsvård enligt LVM.

I 6 kap 1 § SoF framgår högsta ersättning som får tas ut per dag. Det är kommunfullmäktige som fastställer egenavgifter. Av den som uppbär pension kan dock inte avgift tas ut.

Kontraktsvård

Kontraktsvård innebär att den som dömts för brott får möjlighet att genomgå behandling i stället för att dömas till fängelse. Kontraktsvård föreslås alltid i samverkan med socialtjänsten i klientens hemkommun och socialtjänsten ska ha ansvar för den fortsatta behandlingen när Kriminalvårdens betalningsansvar upphör. Efter två tredjedelar av det utmätta fängelsestraffet övergår betalningsansvaret till socialtjänsten. Vid ansökan om kontraktsvård ska det prövas om det finns ett samband mellan brottsgärningen och missbruk- och beroendeproblematiken.

Körkortyttrande

Transportstyrelsen kan begära in ett yttrande kring lämplighet för körkort. Inför ett yttrande inleds utredning.